

Handlevejledning ved bekymring for mistrivsel hos børn og unge

Socialforvaltningen

**Handlevejledning ved bekymring
for mistrivsel hos børn og unge**

Københavns Kommune
Juni 2024

Udgivet af

Socialforvaltningen,
Københavns Kommune

Design

Socialforvaltningen

Indhold

Indledning.....	3
Når der er brug for at underrette til Socialforvaltningen	4
Samarbejde om bekymring for mistrivsel hos et barn eller en ung.....	4
Kontaktoplysninger.....	5
Hvordan kan du som professionel få øje på mistrivsel.....	6
Vurdering af mistrivsel.....	6
Indhold i en underretning	7
Hvad sker der, når du har underrettet	8
Bilag	9
Risikofaktorer fordelt på børnemålgrupper	9
Kommende forældre og børn op til 5 år	9
Skolebarnet fra 6-13 år	9
Unge fra 14 til 18 år	10

Indledning

Alle børn og unge skal have mulighed for at kunne udvikle sig og udfolde deres evner og styrker. En forudsætning for dette er, at de trives godt – både i deres hjemlige rammer og i de rammer, vi tilbyder dem i vores institutioner og skoler.

Derfor lægger vi vægt på, at de professionelle omkring børnene og de unge ved, hvordan de kan hjælpe og støtte, når et barn viser tegn på mistrivsel.

Denne handlevejledning er for alle medarbejdere i Københavns Kommune, som i deres daglige arbejde har kontakt med børn og unge, og som er bekymret for mistrivsel hos et barn. Det kan fx være medarbejdere i daginstitutioner, skoler, fritidshjem og sundhedsplejen. Derudover kan handlevejledningen også være en hjælp til andre fagpersoner, der har tæt kontakt til byens børn og unge fx praktiserende læger og psykologer.

Handlevejledningen rummer beskrivelser af, hvad du skal være særligt opmærksom på i opsporingen af mistrivsel hos børn og unge – afhængigt af barnets alder. Den kan også bruges i de sammenhænge, hvor du som professionel har behov for at drøfte eller handle på bekymringen for et barn eller en ung.

I Socialforvaltningen har vi et ønske om at styrke den tidlige indsats til børn og familier med begyndende problemer og få øje på mistrivsel tidligt i problemudviklingen. For nogle børn vil det være, når de er helt små, mens udfordringerne hos andre først opstår i ungdomsårene.

Med handlevejledningen ønsker vi at sætte fokus på værdien af samarbejdet mellem praktikere og myndighed i det tidlige opsøgende og forebyggende arbejde. Ved at sparre med hinanden kan man tidligt få afklaret, hvad det næste skridt skal være for at hjælpe barnet bedst muligt.

Hos nogle børn kan det været tilstrækkeligt med få samtaler med barnet og/eller forældrene, og hos andre børn kan det være, at barnet og familien skal henvises til et tidligt forebyggende tilbud. I mere alvorlige tilfælde kan det være nødvendigt med en underretning.

Når der er brug for at underrette til Socialforvaltningen

Som fagperson har du ifølge § 133 i barnets lov skærpet underretningspligt, der går forud for din tavshedspligt. Det betyder, at du har pligt til at sende en underretning til Socialforvaltningen, når du fx får kendskab til eller mistanke om, at et barn – evt. ufødt eller lige efter fødslen - eller en ung under 18 år har behov for hjælp efter barnets lov.

Ved mistanke om, at det er forældrene til et barn eller en ung, der udsætter det for negativ social kontrol, æresrelateret konflikt, vold eller overgreb, må du *ikke* fortælle forældrene, at du laver en underretning. Dette er for at undgå evt. negative konsekvenser og repressalier for barnet eller den unge.

Underretningsblanket og beredskaber ved overgreb og negativ social kontrol kan du finde på [Københavns Kommunes hjemmeside](#).

Barnets lov § 133 om skærpet underretningspligt

Personer, der udøver offentlig tjeneste eller offentligt hverv, skal underrette hvis de under udøvelsen af tjenesten eller hvervet får kendskab til eller har grund til at antage, at

- Et barn eller en ung under 18 år kan have behov for særlig støtte
- Et barn umiddelbart efter fødslen kan få behov for særlig støtte på grund af forældrenes forhold
- Et barn eller en ung under 18 år kan have behov for støtte pga. barnet eller den unges ulovlige skolefravær eller undladelse af at opfylde undervisningspligten
- Et barn en ung under 18 år har været udsat for overgreb.

Kontakt til Socialforvaltningen

Er du blevet bekymret for mistrivsel hos et barn og er du i tvivl om næste skridt skal være en underretning, kan du kontakte:

- Borgercenter Børn og Unge på tlf. 33 17 42 24
- Borgercenter Handicap (hvis du ved, at barnet/den unge har en sag der) på tlf. 33 17 88 00
- Udenfor normal åbningstid: Den Sociale Døgnvagt på tlf. 33 17 33 33.

Samarbejde om bekymring for mistrivsel hos et barn eller en ung

I Socialforvaltningen og Børne- og Ungdomsforvaltningen har vi et fælles ønske om at styrke vores samarbejde om de børn og familier, der har brug for vores hjælp. Målet er, at børnene og deres forældre skal opleve en helhedsorienteret og koordineret hjælp fra de forskellige kommunale medarbejdere og forvaltninger.

Det tværfaglige samarbejde bidrager til, at vi bedre kan vurdere bekymringsgraden af barnets begyndende mistrivsel og lave helhedsorienterede løsninger på tværs af skole og hjem. Vurderingen kan føre til løsninger i familiens netværk, på skolen og/eller til et tilbud om råd og vejledning. Det kan også føre til en underretning, når familien har behov for hjælp og støtte efter barnets lov til at løse deres udfordringer.

Daginstitutioner- og skolesocialrådgiverne kan understøtte dette tværgående samarbejde mellem de to forvaltninger. Du kan som pædagog eller lærer bl.a. få deres råd om mulige tilbud og indsatser i Socialforvaltningen og hjælp til at udarbejde en underretning. De kan desuden tilbyde sparring om, hvordan barnets trivsel og udvikling kan styrkes i institutionen/skolen, og også hvordan forældrene kan inddrages bedst muligt.

Du kan også kontakte Borgercenter Børn og Unge eller Borgercenter Handicap (BCH) og få råd og vejledning om handlemuligheder og herunder hvilke tidligt forebyggende tilbud, der vil kunne være relevante for det pågældende barn og familien. Der kan være tale om åbne anonyme tilbud, som både kan være forankret i kommunen og i civilsamfundet.

Er du i tvivl om reglerne om udveksling af oplysninger med professionelle uden for din institution, kan du finde retssikkerhedslovens paragraf om dette nedenfor. Paragraffen er møntet på situationer, hvor du som fagperson bliver bekymret for et konkret barns trivsel og udvikling og har behov for en drøftelse med andre fag- eller myndighedspersoner, fx en leder eller en fagperson i en anden forvaltning. Du skal vurdere, at udvekslingen er nødvendig ift. det forebyggende arbejde for barnet.

Udveksling af oplysninger ifølge Retssikkerhedsloven § 11e

Skoler, skolefritidsordninger, sygeplejersker, sundhedsplejersker, læger, tandlæger og tandplejere ansat i den kommunale sundhedstjeneste, dagtilbud, fritidshjem, Familieretshuset og myndigheder, der løser opgaver inden for området for udsatte børn og unge, kan, men er ikke forpligtet dertil, indbyrdes udveksle oplysninger om rent private forhold om et barns eller en ungs personlige og familiemæssige omstændigheder, hvis udvekslingen må anses for nødvendig som led i det tidlige eller forebyggende samarbejde om udsatte børn og unge. 1. pkt. finder også anvendelse for selvejende og private institutioner, private klinikker og friskoler, som løser opgaver for de myndigheder, der er nævnt i 1. pkt.

Stk. 2.

Udveksling af oplysninger efter stk. 1 til brug for en sag efter barnets lov om et konkret barn eller en konkret ung kan ske én gang på et møde. I særlige tilfælde kan der ske en udveksling af oplysninger på et opfølgende møde.

Kontaktoplysninger

Har du brug for sparring om din bekymring eller viden om tilbud, kan du kontakte følgende:

Socialforvaltningen (SOF)

Borgercenter Børn og Unge

Borgercenter Børn og Unge har ansvaret for indsatsen til børn, unge og familier i udsatte positioner i København. Borgercenteret er delt op i bydele, og barnet er tilknyttet centret i den del af byen, det bor.

[Find kontaktoplysninger til Borgercenter Børn og Unge her.](#)

Borgercenter Handicap

Borgercenter Handicap yder hjælp og støtte til børn og voksne med varig fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse.

[Find kontaktoplysninger til Borgercenter Handicap her.](#)

Børne- og Ungdomsforvaltningen (BUF)

I BUF kan du som ledelse eller medarbejder på en institution, skole, KKFO eller klub samarbejde med områdets tværfaglige support i forhold til lærings- og udviklingsmiljøerne for børnene. Dette sker typisk gennem det praksisnære samarbejde med supportens forskellige fagpersoner, gennem Ressourceforum-indsatser i institutionerne eller gennem skolernes Ressourcecenter.

Sundheds- og Omsorgsforvaltningen (SUF)

Til unge fra 15 år har Center for Mental Sundhed særlige tilbud rettet mod problemer med angst, stress og depression. Du kan hjælpe den unge med kendskab og henvisning til tilbuddene.

[Se hvilke forløb og samtaler Center for Mental Sundhed tilbyder her.](#)

Hvordan kan du som professionel få øje på mistrivsel

I opsporing af mistrivsel er det vigtigt både at have fokus på 1) om barnet udviser tegn på mistrivsel og 2) risikofaktorer hos barnet og forældrene, der kan have betydning for barnets udvikling og trivsel. Det samlede billede er afgørende for, hvor udsat barnet er.

Børn er forskellige og reagerer forskelligt, og de faktorer der kan være med til at øge risikoen for mistrivsel varierer fra barn til barn. En eller to risikofaktorer hos et barn er ofte ikke bekymrende. Men mængden, intensiteten og varigheden af faktorer, der belaster barnet, kan have stor betydning for, hvorvidt barnet kommer i mistrivsel.

I bilaget præsenteres udvalgte risikofaktorer, opdelt efter barnets alder og baseret på viden om børns udvikling og trivsel¹. Listerne er ikke fyldestgørende. Faktorerne må ikke opfattes som en tjekliste, men skal ses som risikofaktorer, du skal være opmærksom på i relation til barnets udviklingsmæssige behov og i sammenhæng med barnets beskyttelsesfaktorer.

Vurdering af mistrivsel

Når du skal vurdere graden af et barns (mis)trivsel, kan du strukturere din bekymring og vurdering ud fra følgende model, eller skabelonen for det pædagogiske notat på skoleområdet. Du kan med fordel drøfte det med en kollega og/eller gå i dialog med skolesocialrådgiveren eller socialrådgiveren i daginstitutionen.

Modellen² kan hjælpe dig med at vurdere, i hvilken grad du skal være bekymret, og hvordan du kan handle:

¹ De aldersopdelte fokusområder – et redskab til arbejdet med ICS. Social- og Boligstyrelsen. [de-aldersopdelte-fokusområder-2019.pdf](#)

² Modellen er inspireret af Signs of Safety, som er et dialogbaseret redskab, der kan skabe overblik og systematisere informationer om, hvad der bekymrer og hvad der fungerer i barnets liv, samt hvad der skal ske. Turnell, Andrew m.fl. (2013). Signs of Safety, Hans Reitzels Forlag.

Hvad bekymrer dig vedr. barnets udvikling og trivsel?	Hvad ved du om, hvad der fungerer i barnets liv?	Hvad kan de næste skridt være?
Er det forhold i barnets hjem eller i skolen?	Hvad ses der af ressourcer hos barnet, den unge og forældrene?	Skal du tale med andre om din bekymring?
Hvor hyppigt viser tegnene sig?	Er der fx et godt netværk rundt om familien?	Kollega, leder, skole, daginstitutionssocialrådgiver, barn, forældre eller andre?
Hvor længe har tegnene været til stede?	Har barnet en fritidsinteresse?	Er det jeres vurdering, at barnets udfordringer kan imødekommes af et rådgivningstilbud og I derfor ikke skal underrette?
Er der et mønster i, hvornår, hvordan eller i hvilke sammenhænge tegnene viser sig?		Vurderer I, at der skal underrettes til Borgercenter Børn og Unge om bekymringen?

Hvis du er bekymret for barnet i en grad, så du vurderer, at barnet har brug for særlig støtte efter barnets lov, skal du lave en underretning. Hvis din bekymring er mindre, skal du fortsat have en særlig opmærksomhed på barnet og forholde dig undersøgende.

Det er vigtigt, at du tidligt taler med barnet og forældrene om deres opfattelse af barnets trivsel og igangsætter en indsats med henblik på, at barnet får det bedre. Fortsætter eller øges din bekymring, må du genoverveje, hvad dit næste skridt skal være. Husk at du ikke må involvere forældrene, hvis du har mistanke om vold, overgreb eller negativ social kontrol fra forældrenes side.

Underretningsblanket og beredskaber for overgreb, negativ social kontrol og æresrelaterede konflikter findes på [Københavns Kommunes hjemmeside](#).

Indhold i en underretning

Når du skriver en underretning – evt. med hjælp fra skole- eller daginstitutionsrådgiver, skal du forsøge at lave en nuanceret beskrivelse af, hvad din bekymring baserer sig på. Tag så vidt muligt udgangspunkt i fakta fremfor fortolkninger eller hypoteser. Skriv så konkret og beskrivende som muligt, gerne med eksempler på den bekymrende adfærd.

Spørgsmål til inspiration:

- Hvad er den aktuelle bekymring, og hvor længe har den stået på?
- Hvordan og i hvilke situationer og evt. relationer kommer bekymringen til udtryk?
- Hvordan er barnets generelle trivsel?
- Hvordan er fremmødet i institution/skole?

Selvom formålet med underretningen er at fortælle om din bekymring, er det vigtigt for behandlingen, at underretningen også indeholder en beskrivelse af barnets og familiens ressourcer og evt. netværk.

Hvad sker der, når du har underrettet

Når Socialforvaltningen har modtaget underretningen, bliver det inden for 24 timer vurderet, om der skal handles akut i sagen. Derefter beslutter Socialforvaltningen, hvad der skal ske i sagen:

- Der opstartes et rådgivnings- eller vejledningsforløb
- Der opstartes en afdækning/børnefaglig undersøgelse eller andet
- Familien henvises til andre tilbud og der opstartes ikke en sag i Socialforvaltningen.

Når du som fagperson har sendt en underretning, vil du inden for seks hverdage modtage en kvittering. Du vil desuden blive orienteret om, hvorvidt underretningen har givet anledning til en afdækning eller børnefaglig undersøgelse. Når du modtager de oplysninger, har du tavshedspligt.

Bilag

Risikofaktorer fordelt på børnemålgrupper

Kommende forældre og børn op til 5 år

Risikofaktorer hos barnet	Risikofaktorer hos forældrene
<ul style="list-style-type: none">• Spiseproblemer• Søvnforstyrrelser• Væksthæmning• Initiativløshed• Forværret sutteevne• Hypersensitivitet overfor stimuli• Barnet græder meget• Barnet er svært at trøste• Barnet afviser / undviger kontakt• Barnet virker forsømt• Barnet er uroligt / hyperaktivt• Barnet er ukritisk overfor fremmede• Barnet er svært at stille tilfreds• Barnet er ikke renligt - og der er ikke nogen forklaring på det• Barnet har svært ved følelsesregulering.	<p>Den ene eller begge forældre:</p> <ul style="list-style-type: none">• Har været anbragt uden for hjemmet under opvæksten• Har været udsat for omsorgssvigt eller overgreb som barn• Har tidligere været indlagt eller i behandling for en psykisk lidelse• Har tegn på depression• Har et alkohol- og/eller stofproblem• Har været eller er involveret i vold/kriminelle eller andre antisociale aktiviteter• Har siddet/sidder i fængsel• Er socialt isoleret og mangler netværk• Der er mange skænderier og konflikter i hjemmet• Der er sket stressfulde/traumatiserende livshændelser i familien• De kommende forældre har tidligere fået et barn anbragt uden for hjemmet• Den ene forælder har udsat den anden for negativ social kontrol.

Skolebarnet fra 6-13 år

Risikofaktorer hos barnet	Risikofaktorer hos forældrene
<ul style="list-style-type: none">• Barnet/den unge har flere gange været fraværende fra skole fx grundet sygdom inden for det sidste år• Barnet/den unge har fået konstateret en psykiatrisk diagnose, fx, bulimi eller anoreksi• Barnet/den unge har mange konflikter med og/eller slår eller mobber andre børn i skolen• Barnet/den unge viser stor interesse for vold eller udviser voldelig adfærd• Barnet/den unge har deltaget i kriminelle handlinger• Barnet/den unge har en seksuelt bekymrende eller grænseoverskridende adfærd	<p>Den ene eller begge forældre:</p> <ul style="list-style-type: none">• Har været anbragt uden for hjemmet under opvæksten• Har været udsat for omsorgssvigt eller overgreb som barn• Har tidligere været indlagt eller i behandling for en psykisk lidelse• Har tegn på depression• Har et alkohol- og/eller stofproblem• Har været eller er involveret i vold/kriminelle eller andre antisociale aktiviteter• Har siddet/sidder i fængsel• Er socialt isoleret og mangler netværk• Der er mange skænderier og konflikter i hjemmet

<ul style="list-style-type: none"> • Barnet/den unge er tidligt begyndt at drikke alkohol • Barnet/den unge ryger og/eller bruger hallucinerende stoffer (hash, amfetamin, sniffer o.l.) • Barnet/den unge er meget stille og indadvendt eller angst og nervøs • Barnet/den unge har problemer med at koncentrere sig • Barnet/den unge viser tegn på selvdestruktiv adfærd. 	<ul style="list-style-type: none"> • Der er sket stressfulde/traumatiserende livshændelser i familien. <p>Negativ social kontrol³, hvor den ene eller begge forældre:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kontrollerer/overvåger computer og/eller telefon • Kontrollerer påklædning • Kontrollerer socialt liv, fritidsaktiviteter og færden • Kontrollerer valg af venner, kæreste • Giver ikke den unge ret til at bestemme over egen krop/sexualitet.
---	---

Unge fra 14 til 18 år

Risikofaktorer hos den unge	Risikofaktorer hos forældrene
<ul style="list-style-type: none"> • Den unge ryger • Den unge er tidligt begyndt at drikke alkohol • Den unge bruger hallucinerende stoffer (hash, amfetamin, sniffer o.l.) • Den unge har mange konflikter med og/eller slår eller mobber de andre børn/unge • Den unge viser stor interesse for vold • Den unge har deltaget i kriminelle handlinger • Den unge har en seksuelt bekymrende eller grænseoverskridende adfærd (kan udgøre en risiko ift. den unge selv eller ift. andre) • Den unge løber væk hjemmefra eller har tidligere været løbet væk • Den unge har boet/sovet på gaden • Den unge er meget stille og indadvendt eller angst og nervøs • Den unge har problemer med at koncentrere sig • Den unge viser tegn på selvdestruktiv adfærd. 	<p>Den ene eller begge forældre:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Har været anbragt uden for hjemmet under opvæksten • Har været udsat for omsorgssvigt eller overgreb som barn • Har tidligere været indlagt eller i behandling for en psykisk lidelse • Har tegn på depression • Har et alkohol- og/eller stofproblem • Har været eller er involveret i vold/kriminelle eller andre antisociale aktiviteter • Har siddet/sidder i fængsel • Der er mange skænderier og konflikter i hjemmet • Der er vold i hjemmet • Der er sket stressfulde/traumatiserende livshændelser i familien. <p>Negativ social kontrol³, hvor den ene eller begge forældre:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kontrollerer/overvåger computer og/eller telefon • Kontrollerer påklædning • Kontrollerer socialt liv, fritidsaktiviteter og færden • Kontrollerer valg af venner, kæreste/ægtefælle • Giver ikke den unge ret til at bestemme over egen krop/sexualitet.

³ Risikofaktorerne ift. negativ social kontrol stammer fra *Håndbog om barnets lov*, Social- og boligstyrelsen, november 2023, hvor der på siderne 41-46 kan læses mere om æresrelaterede konflikter og negativ social kontrol.

